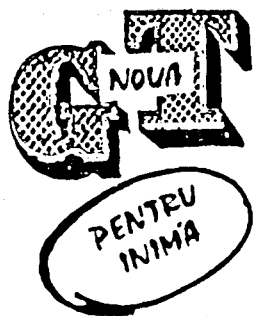

MICA BIBLIOTECĂ ROMANEASCĂ

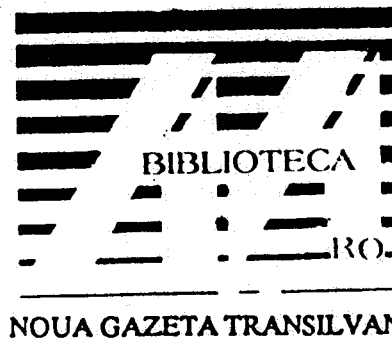
NOUA GAZETA TRANSILVANA

500.-lex

VICTOR JINGA

ROMÂNII DE
DINCOLO DE NISTRU

GEORGE BARIȚIU

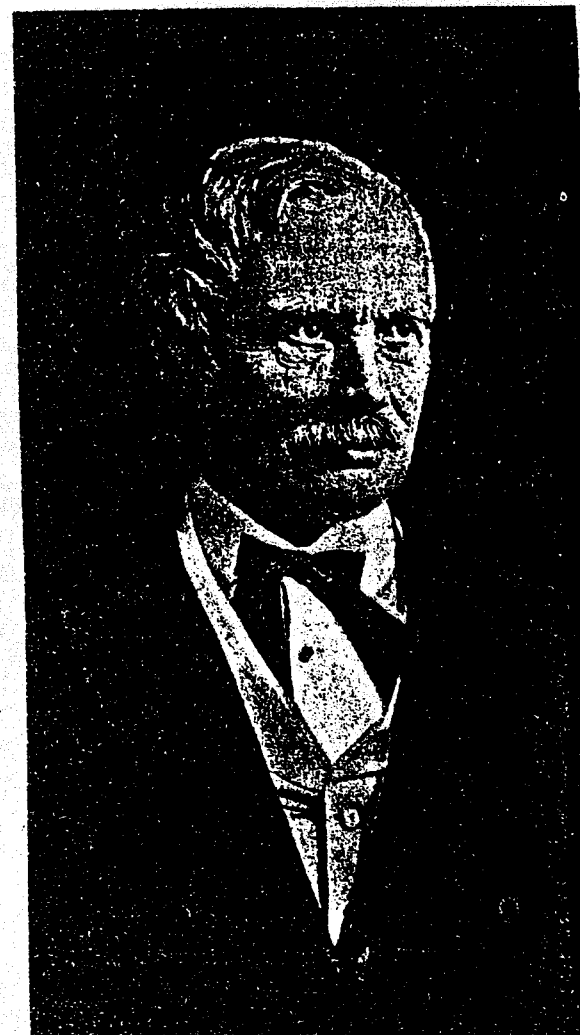
Ideea

Dacoromaniei

21
INVENTARIAT
2002

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
BRĂȘOV
15V. III. C. 628.705

Ediție
îngrijită
de
Mircea-Valeriu
Stanciu

Exemplar nr. **83**

G. Baritiu

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ BRĂȘOV

RO1106820812

Tehnoredactare: Ovidiu Farca
Culegere: Mariana Musoiu

BARITIU ASTAZI

Prezentul volum, editat cu prilejul centenarului morții lui George Baritiu, în 100 exemplare numerotate, are la bază paragrafele 63 și 64 din cap.VII al vol.II din "Părți alese din istoria Transilvaniei", publicat la Sibiu, Tip. Krafft, 1990, p.553-583.

Textul nu a fost niciodată reeditat de atunci și acest fapt, care a determinat, practic vorbind, ignorarea lucrării fundamentale a unui cărturar ilustru din Transilvania secolului al XIX-lea, ridică, firește, un semn de întrebare asupra cauzelor lui.

După opinia noastră, acestea nu rezidă în perimarea, sub acțiunea timpului, a ideilor barițiene. Și cu atât mai puțin dacă sînt puse față în față cu ideologia comunistă, care - oricum - nu ar "explica" decît nereeditarea în ultimii 50 de ani.

S-a discutat, în fel și chip, despre politica "pasivistă" a intelectualilor patrioți ardeleni din sec. XIX, dar nici aceasta, în privința lui Baritiu, nu poate fi un motiv de ignorare a operei sale. Orice lectură atentă, chiar și fragmentară - cum o propunem prin textul de față - înlătură eventualele suspiciuni de interpretare grăbită a fenomenului politic, pentru că, în nici un caz, despre o înțelegere greșită sau o slujire a altor interese decît cele naționale, românești, nu poate fi vorba la un autor care, după ce

prezintă cu maximă obiectivitate situația politică internă și internațională în jurul anului 1850, după ce analizează, ca martor direct, din interior, stadiul în care se afla procesul de cristalizare a ideii naționale în principatele române dintr-o parte și alta a Carpaților, care făcea imposibilă realizarea unui stat național unitar (daco) român, ajunge la o concluzie ca aceea cu care se încheie chiar textul publicat de noi:

„Încit pentru aceasta adversarii pot să stea și în cap și o Dacoromanie tot există și va exista întotdeauna iar aceea este Dacoromania reprezentată și oarecum încarnată în unitatea limbii și a literaturii române, care este una unică pentru zece milioane de locuitori împărțiți în câteva state. Precum este una limba franceza vorbită și scrisă în Franța, în Belgia, în Elveția; precum e limba germană în Austria, Germania, Elveția etc., limba spaniola în Spania și în câteva state sud americane, întocmai este și limba română comună tuturor românilor din toate statele în care locuiesc ei.”

Atunci, singura explicație care ar mai putea fi dată ignorării quasitotale a "Părților alese...", după 100 de ani de la publicare, este - credem - limba și stilul autorului. Căci, G. Barițiu, omul care a abordat cu succes aproape toate domeniile culturii naționale românești din sec.XIX, dovedind o intuiție genială, nu a fost unul din marii noștri stilști. Nu poate fi comparat, nu cu unii contemporani ai săi, care au marcat literatura beletristică - Eminescu, Creangă, Caragiale - dar nici măcar cu autori care au atacat domenii conexe acesteia, precum N. Denesianu sau Titu Maiorescu, A.D. Xenopol sau B.P. Hasdeu etc.

Așa stînd lucrurile, reeditarea operei fundamentale baritiene (și, poate, a mai multor autori români din trecut !), absolut necesară devreme ce-și păstrează actualitatea după atîta vreme, ridică întrebarea: dacă trebuie ea făcută după criteriile științifice obișnuite ? Această ar însemna actualizarea ortografiei și, de buna seama, adnotarea cuvintelor sau pasajelor obscure din textul original. Dar această operațiune ar împetrița textul cu atîtea asteriscuri, note de subsol, completări etc. încît ar face lectura lui încă o dată imposibilă, chiar și pentru cei mai

cerbicoși - cum ar zice G. Barițiu - lectori. Adică ar condamna lucrarea la încă o sută de ani de ignorare...

Din această pricină, ediția noastră nu a respectat riguros normele științifice. Ortografia a fost actualizată, dar nu după normele din 1993 ale Academiei Române, ci după cele anterioare, pe care le consideram mai bine cumpănite, mai unitare și oricum mai bine cunoscute de marele public, azi; expresiile regionale, latinismele neacceptate azi, calcurile lingvistice și topica greoaie au fost pur și simplu "traduse", reformulate în forma literară actuală, socotindu-le niște concesii făcute de G. Barițiu însuși limbii (sau modei ?) literare a veacului său. Numele proprii au fost redată în forma fixată în lucrările de referință, excepție... numele lui Barițiu însuși, azi figurînd și sub forma Bariț, care a fost păstrat în varianta latinizată, aleasă de autor după abandonarea scrierii chirilice în limba română. Notele de subsol ale autorului au fost, firește, păstrate, dar completate după normele bibliografice actuale, iar cele adăugate de noi, au fost marcate cu: n.ed.

Cu toate acestea, credem că nu ne-am îndepărtat prea mult nici de litera, dar mai ales, nici de spiritul autorului.

Socotim o atare ediție ca o etapă necesară spre o viitoare lucrare strict științifică.

Brașov, mai 1993

Mircea-Valer Stanciu

IDEEA DACOROMANIEI

I

La mulțimea durerilor împreunate cu marele act al regenerării naționale a poporului român, au trebuit să mai vină și neînțelegeri micșorătoare de puteri și amărâte de suflete, din două direcții. Pe când adversarii naționalității române și-o imaginau pe aceasta alături de "unită în cugete și în simțiri" - după zisa poetului - încât o Dacoromanie mare și tare ar fi putut să sară gata încălțată - îmbrăcată dintre munții Daciei, ca și o Minervă din capul lui Joe, pe atunci discordia dintre dînșii luase o dimensiune care, fără să aibă caracter religios confesional, semăna totuși cu urgia provocată prin certurile și /pri/goanele confesionale din zilele împărăteselor Maria Tereza și Elisabeta.
*)

*)v. Baritiu, G. Părți alese din Istoria Transilvaniei, Sibiu, Tip. Krafft, 1889- 1891, vol. I, cap. XII, p. 407/452 și în Supliment, do c. XXVI-XXXIV.

Poporul român din vechea Dacie Traiană, atîta cît există el pîna astăzi, locuind în patru state, considerat din punct de vedere al limbii sale materne, al conceptelor sale religioase și al nenumăratelor tradiții, este relativ alături de omogen și compact încît în această privință foarte puține popoare europene i se pot asemăna. Am întrebunțat calificarea de "relativ omogen" pentru că popor absolut omogen nu cunoaștem nici unu în tot cuprinsul Europei. Cine nu crede aceasta să compare de exemplu pe germanii din țările renane amalgamați de mult cu coloni romani, cu germanii din Prusia încruciați cu slavii; pe austrieci cu germanii din nord; pe bavarezi cu saxoni; pe italienii din Lombardia cu cei din Italia inferioară, care nici nu se înțeleg în dialectele lor; pe francezii apuseni cu cei meridionali; pe sîrbi cu bulgarii și așa mai departe.

Dar precum alte popoare omogene, așa și românii diferă între ei după provincii, după clima și mijloacele de viață, care au influență mare asupra temperamentului și caracterului omenesc. Educația însă care se dă unui popor în curs de veacuri, la mai multe generații, prin așezămintele țării, prin legislație și formă guvernamentală este aceea care împreună sau din contră separă, dezbină, și înstrăină părți ale poporului, prefăcîndu-le tot modul cugetării, toate aspirațiile, chiar și purtarea exterioară, adesea și caracterul. Punem alături pe cetățenii germani din Elveția germană cu cetățenii din Austria, cîta este germană, și diferența este învederată.

Din acest punct de vedere a legilor țării, diferența nu numai între românii ardeleni și cei din Muntenia, ci chiar și între cei din Transilvania și Ungaria se dă pe față la diverse ocazii și se cere oareșcare grad mai înalt de cultură generală /pre/cum și o superioritate de spirit, pentru ca cineva să se înalte mai presus de conceptele și opiniile trecute în sîngele oamenilor din legile umane sau barbare ale unei țări.

Pînă la domnia trimiși din Fanar pe tronurile Principatelor Române sau pînă către anul 1730, diferența în modul cugetării la români dincoace și dincolo de munți nici pe departe nu fusese așa bătătoare la ochi precum au ajuns a fi aceea

ulterioară. Cu cât elementul grecesc se înmulțea mai tare în-deosebi în Muntenia, cu atât românii de dincoace erau mai rău văzuți acolo. Și iarăși cu cât se înmulțeau grecii și cu ei alături creștea influența Rusiei, cu atât mai mult guvernul central din Viena și cel provincial din Cluj credeau că acționează în interesul statului, dacă vor lua tot felul de măsuri spre a înstrăina cât mai tare pe românii din monarhia /austriacă/ de cei din principatele locuite de

romani, dar pe atunci vasale Turciei și stătătoare sub protecția Rusiei. Românii care treceau în principate chiar și cu pașapoarte în regulă, erau disprețuiți și, dacă se mai întorceau în patria lor natală, puși în secret sub privegherea autorităților politice și polițienești, o măsură la care niciodată nu a încetat deplin. Aceea absurditate abdenitică*), acel spirit de intoleranță ajunsese așa departe încât nu odată auzeai pe funcționarii de rang înalt zicând că, de exemplu, un român din această monarhie care va fi fost angajat în vreă funcție dincolo de munți, nu mai poate să fie om onest, nici credincios țării și monarhului /austriac/.

Până către 1800, românii ardeleni cu ceva știință de carte își mai puteau afla adăpost în mănăstirile românești, care în Transilvania lipseau, fuseseră date flăcărilor din porunca guvernului prin generalul Buccow.***)

După ce s-au înmulțit călugării veniți din țările /supuse puterii/ turcești, românii din Ardeal numai renegându-și patria natală mai erau tolerați și în mănăstiri, în oareșcare pozițiune mai respectabilă. Tot așa se întâmpla când vreun român ardelen în cazuri din cele mai rare, ajungea la vreun serviciu de dascăl, de vameș sau la altul de alte categorii, căci toate acelea erau ocupate de greci, de bulgari și de arnăuți greciți.

Poporul țaran și economii de vite erau tolerați și de

*) neghioabă (cf. Abdera, oraș din Tracia, ai cărui locuitori erau renumiți prin neghiobia lor în antichitate). (n.ed.)

***) Buccow, Adolf Niclas, baron, general de cavalerie, comandant general în Transilvania (1761-1764). (n.ed.)

greci din cauză că aceștia, ajunși proprietari de moșii, sau prin donație sau mai de multe ori prin căsătorii, înaintați și la funcții înalte, aveau venituri mari și sigure de la așa numiții "sudii austrieci": mocani, brescani, brăneni, moroieni, tuțuieni, mărghineni, vulcăneni și oricum mai erau supranumiți după porturi și după regiunile locuite de acei români, în toată partea meridională a Transilvaniei, începând de la pasurile Oituz și Buzău, pînă la pasul Vulcan, de către Oltenia, pe sub munții Retezat și Parîng spre Banat.

Luptele lui Gheorghe Lazăr cu grecimea în zilele domnilor Caragea și Sutu sînt cunoscute, pentru că el ieșise pe față ca român din clerul diecezei de la Sibiu și trecu în București.

Primirea cu ochi mai buni a românilor ardeleni și bănățeni în-deosebi în Muntenia își are începutul său de la marele patriot Constantin Golescu, tatăl contemporanilor noștri, al celor trei frați Golești. Acel Golescu a adus mai întii de la universitatea din Pesta pe Aron Florian, fiu al preotului din comuna Rod, în Transilvania, ca cu ajutorul lui să deschidă școala românească la moșia sa, Golești.

Sub guvernul provizoriu al comisarului plenipotent, general conte Kiseleff, încă au fost tolerați unii ardeleni ca profesori, însă cu numele schimbat, bunăoară ca Genilie de la Săliște, ca un alt Florian la școala elementară și alți cîțiva.

Din cum s-au restaurat cele două domnii în sensul tratatului de pace de la Adrianopole și au fost numiți în 1834 pentru Moldova, Mihail Sturdza, pentru Muntenia, Alexandru Ghica - guvernele acelor doi domni pămînteni începînd să deschidă mai multe școli în limba maternă și națională și clerul superior unele embrioane de seminarii pentru cler - s-a și simțit trebuința de a se angaja în sfera instrucțiunii publice mai mulți bărbați români din vecinătate pe lîngă pămîntenii care se pregătiseră în același mare scop pe la universități străine, ca P. Poenaru, Marcovici și ceilalți. De aici înainte românii ardeleni și bănățeni nu mai avură trebuința ca să-și renege patria lor natală, ci ei treceau /munții/ cu pașapoarte în regulă. Alexandru Ghica Vodă luase pe Aron de la Golescu fără voia bătrînului Golescu

și-l trimise la Craiova spre a pune fundament la colegiul actual, unde apoi i-a urmat Ioan Maiorescu, alias Trif, de origine din Bucurdeea de lângă Blaj. În octombrie 1835 a trecut Benjamin Todor, fost egumen al mănăstirii Sf. Treime, la seminariul episcopiei Râmnicul Vâlcei, unde peste un an a mers de la Brașov și viceprotopopul Radu Tempeanu, fiu al fostului odinioară director de școli și autor al unei gramatici românești (1797). Între anii 1836-7 au mai fost angajați Gavril Munteanu, de loc de la Vingard, la seminariul din Buzău; David Almășan, din comuna Alma, la școala districtului de la Vălenii de Munte; tot în acei ani, A. Adamescu, ajuns mai târziu director al tipografiei statului; preotul D. Pisone, autor al unui dicționar în patru limbi; caligraful Neagoe, trecut de la Pesta; dr. med. Sibineanu, Nistor, G. Fontanin de la Brașov; Ioan Procop, de origine din Cîmpie, trecut de la Școala din Brașov la Craiova; alți doi din districtul Năsăudului la Focșani; mai târziu A. Tr. Laurian, de naștere din Fofeldea, trecu de la Viena la București; Petru Suci, Const. Roman, Vas. Maiorescu, teologi de Blaj, și alți câțiva tot ca profesori în locuri diverse.

Au mai mers în acei vreo opt ani și unii medici, arhitecți, juristi, iar Stoica de la Lipova, intrat în armată, înaintase pînă la rang de colonel.

Despre românii ardeleni trecuți în Moldova între 1817 și 1847, ca dr. Simion Ramontiai, fondatorul de Stipendii, dr. Vasile Pop, Fabian, Ioan Costa, Damaschin Bojîncă, dr. Alexandru Teodori, fiu al parohului din Pesta, Eftimie Murgu, Cîmpean din Ungaria, Stoica, fratele militarului, și alții, nu discutăm acum, căci aceora nu li s-a întîmplat, pe cît știm noi, nici un rău în aceea perioadă.

N-au avut neplăceri și n-au suferit /pri/goane românii ardeleni și bănățeni nici în Muntenia sub cele două domnii, a lui Al. D. Ghica și a lui Gheorghe Bibescu, afară numai de Ioan Maiorescu în anul 1842, care a fost tratat de către Al. Ghica într-adevăr muscălește, atunci cînd la simpla denunțare a unui ocîrmuitor (prefect), la un prepus orb, fără nici o investigație, fără a fi întrebă cu un singur cuvînt, a fost scos din funcția de

director și profesor, ridicat din Craiova și trimis în Transilvania, la Brașov, de unde era soția sa, sora lui Ioan Popasu. Toată lumea văzu atunci că mînia și ura domnitorului împotriva lui Maiorescu deriva de la ura și rivalitatea ce domnea între Ghica și familia Bibescu-Stîrbey, unde Maiorescu, ca om al științelor și ca director, era mult mai bine văzut decît îi plăcea domnului. Este apoi știut cum la căderea lui Ghica contribuise mai cu energie Bibescu, care și ajunsese la domnia țării. Într-aceea lui Maiorescu îi veni satisfacție frumoasă de la guvernul Moldovei, care curînd îi deschise o catedră la seminariul din Socola, de unde Bibescu îl așezase iarăși la Craiova, însă numai ca să o mai pătească odată cu același domn Ghica (1857) și să se împlinească asupra lui zicătoarea ardeleană că nu este bine a mîncă cireșe dintr-un castron cu domni mari, căci ei îți pot scoate ochii cu simburii. *)

Tot ce se mai întîmpla spre asuprirea românilor cărturari trecuți în Muntenia era imputarea ce li se făcea pentru mai multe informații și corespondențe publicate într-o serie de ani, în "Gazeta Transilvaniei" și în "Foia..." din Brașov, în care se trata despre natura protectoratului Rusiei, omnipotența consulilor generali, servilismul unor bărbați de stat, impertinențele unor străini care căutau să acapareze puterea statului, /despre/ rapacitatea multora, prădarea veniturilor statului ș.a. Cei care se știau culpabili erau foarte înclinați să creadă că toate acele informații veneau de la foștii compatrioți ai redactorului, pe cînd, tocmai din contra, dînsul primea cele mai multe de-a dreptul de la localnici și adesea de la persoane cu poziție înaltă, cum au fost între alții mitropolitul Ungrovlahiei, Neofit Lesvioldax, renumiții boieri de primul rang ca: Alexandru Filipescu, supranumit Vulpe, Iancu Cîmpineanu, profesorul Constantin Moroi, pe cînd era și secretar de cabinet al lui Alexandru Ghica Vodă cum și de la mai mulți boieri tineri care veneau mai în fiecare an la apele noastre minerale și la Brașov, unde petreceau

*) vezi biografia lui Ioan Maiorescu, publicată de G. Baritiu în "Transilvania" din 1878 și în Calendarul său din 1865.

peste vară precum petrec în zilele noastre pe la Sinaia; între aceia eram fericiți a număra pe frații Nicolae și Constantin Bălcescu, pe Dimitrie Bolintineanu, uneori Grigore Alexandrescu și Cezar Bolliac, iar în trei veri și pe Ioan Eliade Rădulescu. De la aceia și de la alți bărbați de asemenea renume își trăgea numita redacție știrile sale atât prin grai viu cit și prin corespondență oricând se putea fără a fi acelea deschise în carantină și afumate cu clor sau carbol în contra ciumei.

În fine însă în anul 1844, în urma reclamației formulate de consulatul general rusesc, "Gazeta" și "Foaia" din Brașov au fost strict oprite a mai intra în Muntenia, iar îndeosebi funcționarilor li s-a interzis lectura lor sub pedeapsa destituirii. Din acel an înainte numitele foi periodice n-au mai putut străbate Muntenia cu poșta, decât numai ici-colo pe sub ascuns, și aceea interdicție a ținut până la 1860.

Din mai 1848 înainte, relațiile dintre românii ardeleni și românii din Muntenia deveniră mult mai plăcute și pe urmă chiar ostile. Până în 1848 erau porniți împotriva ardelenilor sau, cum le zic în Muntenia, ungureni, mai mult numai clienții Rusiei și unii români care puteau să fie prea buni patrioți, dar în vitalitatea națiunii române ca individualitate politică nu avea credința nici cit un grăunte de muștar, de aceea ei se supărau pe ungureni că de ce tot mai cîntă atîta despre nație, națiune, naționalitate românească, pe cînd aceasta nu va fi niciodată în stare să stea pe picioarele sale nesprijinită de altăneva. La aceiași patrioți le lipsea și agerimea de spirit ca să poată distinge și separa conceptul religiei de conceptul naționalității; ei le identificau pe acestea în creierii lor cu atât mai ușor cu cît pe diversitatea limbilor, a istoriei, a tradițiilor nu puneau mai nici un temel, de unde urma că în capetele lor român, grec, muscal, bulgar, sîrb erau o singură națiune precum alcătuiau o singură națiune francezul, italianul, spaniolul, portughezul, belgianul, irlandezul și germanul, întrucît acestea totodată sînt și catolice.

La diferențele acestea în definițiile naționalității și religiei, precum și în opiniile despre suzeranitate, protectorat, autonomie, independență, suveranitate se mai adăuga absoluta

necunoaștere a istoriei, a legilor feudale transilvane sau ungurene, a raporturilor complicate ca nicăieri în Europa dintre naționalitățile conlocuitoare în aceste țări, considerate din toate punctele de vedere: religioase, politice, național-genetice, chiar și agrare și industriale. Ai putea zice fără mare păcat că după o instrăinare de peste o sută de ani, românii, popor de aceeași limbă, nu se mai recunoșteau unii pe alții și, văzîndu-se pe neașteptate, se mirau că unii ca și alții au aceeași limbă.

În primavara anului 1848, cei dintîi refugiați la Brașov au fost tineri feciori de boieri din Moldova, cîți scăpaseră de bătaile de la cazarmă, și au ajuns prin munti în această țară; mare a fost însă mirarea lor cînd, sosiți la Poiana Sărată, deteoră peste o comună curat românească, iar după ce trecînd prin secuime veniră la Brașov, abia își crezură auzului lor cînd înfilniră la tot momentul limba română într-o cetate în care, după cum aflăm de la confratele Gheorghe Sion, crezuseră dinșiică numai redactorul "Gazetei" și colaboratorul său puteau să fie români. Invecinați cu secuii pe o distanță lungă, frații moldoveni crezuseră pînă atunci că acolo începe Ungaria propriu-zisă și că prin umare alte limbi nu se mai aud în această țară. Aici ajunseserăm noi românii cu ale noastre cunoștințe geografice și etnografice!

Oricît erau de necăjiți și îngrijați bravii tineri moldoveni pentru starea patriei lor în acele zile, cei pe care Dumnezeu îi mai ține în viață vor putea mărturisi despre căldura și caritatea frățească cu care au fost priviți și îmbrățișați de românii din Brașov, ca și cei din Săcele, pe unde se făcea cite o excursie. Nu-mi aduc aminte nici să se fi născut între noi și moldoveni deosebiri de păreri în chestiuni naționale și politice. Cu acei moldoveni cu care petreceam serile în Casina Română eram în toate de acord, încît eu singur mă mir de aceea armonie de cite ori cuget la imensa diversitate a educației noastre politice din aceea epocă.

Moldovenii veniți din patria lor în modul sus arătat au petrecut între noi pînă în zilele adunării noastre naționale acelei mari de la Blaj din mai 1848, cu care ocazie citiva plecară împreună cu scop de a asista și dinșiică la o adunare atât de

1848 216

memorabilă, iar între alții Alexandru Cuza, care fugise de la Galați pe un vapor și ajunsese la Pesta, se întoarse de acolo drept la Blaj, unde se întâlni cu compatrioții săi.

Se înțelege prea ușor că spaima și alarma oarbă provocată prin atitudinea guvernului și a celorlalte autorități transilvane, multiplicată prin ziare, a atras asupra adunării române încă și atenția guvernului din București și a claselor mai de frunte ale societății române; la adunare însă au venit chiar și dintre ardelenii emigrați foarte puțini, pentru ca celor care se aflau în funcții îndeosebi de la școli nu li s-au dat voie, iar A. T. Laurian și Constantin Roman au trecut dincoace cu scop de a participa la adunare fără permisiunea autorităților respective, din care cauză nici nu li s-a mai îngăduit a se întoarce la posturile lor.

După ce au ajuns actele adunării naționale de la Blaj pe calea publicității la București, câteva din cele 16 puncte votate acolo au produs agitație frapantă în spirite. Punctul 3, în care se cerea desființarea iobăgiei (în Muntenia, claca) și a zeciuiei fără nici o dezdăunare, a băgat în spaimă mare proprietarii de moșii, iar proclamarea libertății personale a iritat și mulțimea proprietarilor de țigani. În tot cuprinsul Munteniei nu ai fi aflat în aceea epocă zece pămînteni, care să fi avut vreo urmă de cunoștință despre legile feudale ale Ungariei, Transilvaniei, Croației; nimeni nu știa ce este în aceste țări legea aviticității *), nici ce înțeles are aici dreptul de proprietate al Coroanei, acel drept ideal peste țara întreagă, pe lângă care dreptul nobilimii privilegiate se numea numai possessio, nimeni nu cunoștea diferența esențială între pămînt alodial *) sau alodialură, sau moșia posesiunea domeniului curții familiei nobiliare și între pămîntul colonial *), colonicatura, pămînt iobăgesc, lasat și transmis prin legi nu-

*) aviticitate = moștenire; drept de a răscumpăra fondurile de la străbuni!

*) alodial <allodialus = pămînt moștenit, după ideile feudale, de la împărțirea primitivă între primii ocupanți.

*) colonial = parte de pămînt posedată de un colon (n.ed.)

meroase în cultivarea și folosirea, în usufructul exclusiv, perpetuu, neconținut al populațiilor rurale de orice naționalitate sau așa numitei iobagii. Acele părți din pămîntul țării, cunoscute și înregistrate ca colonicatură, nu a fost permis domnilor feudali a le încorpora în alodialurile lor și, dacă totuși calca legea respectiva, aceea se considera ca o încălcare de oricare altă lege. Pentru colonicatură domniile feudali aveau dreptul tot feudal a cere de la locuitori zile de robotă (clacă) și zeciuiele cu titlu vechi, că vezi /doamne/ adică nobilimea mergea în războaie pe speșele sale și-și vărsa sîngele, ceea ce însă de 150 de ani încoace rămăsese o minciuna invederată, pentru că așa numitele insurecții de nobili încetaseră de mult și odată, în 1809, cînd s-a încercat așa ceva, clasa feudală s-a făcut numai de risul francezilor. La războaie mergea numai regimente formate din clasele de agricultori și de burghezime. *)

Așadar adunarea românilor de la Blaj, cerînd încetarea iobăgiei sau a robotelor și zeciuielelor, nu a cerut mai mult nimic decît curmarea unei nedreptăți seculare și lăsarea pămîntului colonial în dreapta proprietate a populației rurale, care singură îl cultivase și robise pentru el atîtea sute de ani, ținuse totodată în spinarea sa clasele aristocratice. Mai pe înțeles: populația rurală din aceste țări nu era nici chiriașă, nici arendașă a moșiiilor boieresti ca o parte mare a locuitorilor din Principatele Române, ci era în realitate proprietară pe pămîntul cultivat de ea, însă proprietară robită, tirănită.

Aceea tiranie a cerut adunarea din Blaj ca să fie curmată odată. Aceea pretenție însă a românilor ardeleni în București fu botezată comunism, pe cînd la noi nici clasa cărturarilor nu știa ce este comunismul.

În Muntenia cei interesați de chestiunile agrare nu observaseră nici măcar atîta că în Ungaria se desființase iobăgia

*) vezi mai pe larg despre raporturile dintre domniile feudale și poporul iobăgit în Baritiu G. Op.cit.vol.I cap.X, par.70; cap.XIII, par.83,84; cap.XIV, par.91; cap.XV, par.103,104.

și alte blestematii feudale cu o luna înainte, prin dieta țării, cu lege sancționată de monarh, prin urmare că concluzia adunării de la Blaj era numai un ecou al unor corpuri legislative și al guvernului din Ungaria, Boemia și de aiurea, iar nu proclamarea vreunei doctrine comuniste.

Alte puncte din cele votate la Blaj au iritat foarte mult consulatul general și pe Duhamel, comisarul plenipotent al Rusiei, cum ar fi punctul 7, libertatea presei și desființarea cenzurii; punctul 8, asigurarea libertății personale; punctul 9, jury (?); punctul 10, garda națională; punctul 13, înființarea de școli românești în toate comunele, precum și mai multe gimnazii, institute militare, seminarii preotești și o universitate, toate acestea într-o epocă în care cabinetul Rusiei luase după 1842 măsuri energice pentru mărginirea instrucțiunii publice în Academia din Iași ca și în colegiul "Sf.Sava" din București, în diverse moduri.

Amicii moldoveni, cîți au fost la Blaj, au plecat de acolo unii în Bucovina, alții la Paris, unii și la București, unde au împărtășit multe din cele auzite și văzute.

Abia trecu o lună cînd izbucni și în București aceea mișcare de la 11/23 iunie, numită în glumă revoluție, cînd ea nu a fost altceva decît ce ar fi astăzi demonstrația viguroasă cu declamații și proclamații a vreunui club de partid; spiritele însă fiind agitate și speriate de răsturnările generale din Europa, oamenii își imaginau un pericol extrem, judecata de apoi, și fuga către Brașov începu cînd, orașul fu împoporat nu numai cu familii de rangul întîi, ci și cu alte persoane cu o ținută atît de problematică, încît noi nu pricepeam ce a putut să le îndemne să-și părăsească patria.

Este de prisos a mai spune că românii transilvani au simpatizat pe față și din capul locului cu punctele proiectului de constituție ieșite din pana lui Eliade. Acele simpatii iritară și mai mult familiile patriciene venite la Brașov, /mînate/ de o frică mai mult imaginată decît reală, îndată ce reflecta cineva la persoanele patrioților din care se compusesese guvernul provizoriu în București. Din acele zile discordia între românii ardeleni și

familiile refugiate mergea crescînd ca sub spuza și ea s-a moderat numai în săptămînile în care a stat și Bibescu Vodă cu familia sa în Brașov. Din ziua în care acel domn s-a departat și știrea despre invazia dublă a celor două puteri, suzerană și protectoare, s-a adevărit, familiile patriciene au început a se întoarce în patria lor sub diverse amenințări, din care era să se nască și o demonstrație contra principelui Scarlat Ghica, dacă nu ar fi intervenit poliția cetății cu tact demn de toată lauda.

La plecarea din Brașov cîțiva boieri au înaintat către comunitatea cetățenilor sași și către garda de cetățeni o adresa de mulțămire compusă în limba germană, scrisă de principele Scarlat (Carol) Gr.Ghica, Emanuel Baleanu, Nicolae Suțu, I.Slătineanu, I.Golescu, G.Obedeanu, la care își mai adăose numele și dr.Meyer, un venetic ca mulți alții din aceea epocă, care în lipsă de medici români ajunsese în rang și funcție de protomedic al țării, iar în aceea calitate își aroga și el drept de mare patriot și de autorizat a figura ca fiu devotat al patriei. În aceea adresă, amicii libertății naționale și ai reformelor din Muntenia sînt calificați drept comuniști și republicani nebuni (tolle Communisten und Republikaner), care înainte cu trei luni au cutremurat țara lor din fundamente și ar fi împins-o spre anarhie și pierire; de aici mînia subscrișilor patrioți se descărca în aceeași adresă și asupra ziaristilor, despre care zic că legea lor ar fi ca să răstoarne toată ordinea lucrurilor, că sînt vrajmași ai lor, că îi inculpă și amenință, din care toate nici un cuvînt nu era adevărat; Scarlat Ghica însă și alți cîțiva nu puteau să admită ca în ziarele din Brașov să se reproducă știrile și mai ales actele guvernului provizoriu din București. În aceleași zile un alt Ghica a căutat să înroleze trei mii de oameni armați din Transilvania și mai ales din regimentul I grăniceri, cu care să lovească drept asupra capitalei, unde prinzînd îndeosebi 5 bărbați, între care Eliade și doi frați Golești, să le stingă soarele și cu atîta să împace țara fără nici o invazie turcească și muscalească. Așa crezura cîțiva dintre fruntașii Munteniei. Atunci a fost cînd redactorul "Gazetei" le observase, nu în ziar ci prin graiul viu, în conversație privată, că planul dumnealor ar provoca un război civil mai

crunt decît fusese cel din 1821, cã însã nici de recrutare în Transilvania nu poate fi vorba în împrejurãrile date, tocmai cînd austrieii înrolau pentru regimentele imperiale și ungurii pentru batalioanele lor; prin urmare o a treia recrutare, chiar de ar fi permisã, ar costa sume enorme de bani; ea este însã opritã sub pedeapsa morții, cãci din iulie înainte se publicase și în sãsimenț staturii *), iar pentru respectarea lui se ridicaserã furci noi. Aceasta și nu alta fu diferența de pãrerii între ziaristii din Brașov și boieri și numai din aceea cauzã a zis Scarlat Ghica directorului de carantinã, dr. Paul Vasici, într-o zi de joi pe promenadã: "Spune- i redactorului cã am sa-l împușc." Un alt boier, vechi cunoscut și abonat, în acele împrejurãri devenit și el nervos peste mãsura, a întîmpinat pe redactor cu injurãturi, care se aud numai în clasa cea mai abjectã a oamenilor. **)

Dupã reintrarea conservatorilor în patria lor, îndatã dupã invazie le-au urmat la Brașov mai mulți liberali, înainte de toți Ioan Eliade și Christian Tell, care își aveau acolo familiile lor mai dinainte, din iunie, împreunã cu familiile /lui/ Gheorghe Magheru, maior Voinescu II, toate lãsate în grija familiei lui Baritiu.

Capii guvernului provizoriu nici nu au fost tolerați nici au aflat ei însiși cã e bine sa se ramina în Transilvania și au plecat mai departe fãrã familii. Alti mai mulți liberali au rãmas. Intre aceștia și românii ardeleni se încingeau discuții înfocate asupra atitudinii ardelenilor, pe care cei din Muntenia o condamnau necondiționat. Ei adicã, îmbuibați de ideile politice din Franța, lipsiți însã cu totul de ideea naționalității asa cum o înțelegeau și o defineau ardelenii, necunoscînd nici dreptul public al acestei țãri, ameuțiți de frazeologia libertãții ungurești, nu se puteau mira de ajuns cã românii aceștia țin cu "Kaiserul", cum ziceau în batjocurã, și pentru ce nu se arunca în bratele lui Kossuth.

*) judecata și executie imediata (n.ed.)

**) vezi adresa de mulțãmînta a boierilor, publicatã în "Satellit", nr. 82, din 12 oct. 1848, p. 392, reprodusã și în acest op la Documente, ca un produs al epocii.

Acele discuții ajungeau uneori pînã la ofense personale. Nici însuși fericitului Eliade nu-i ieșise din cap ideea, pînã la 1867, cã în anii 1848-9 românii ardeleni fuseserã plãțiți cu bani austriecci; iar altor munteni li s-au deschis ochii, prin cerțurile lor politice avute cu emigranții maghiari la Paris și la Constantinopole, ca sã-și cunoascã eroarea de mai înainte și frazeologia ungureascã sã o reduca la valoarea sa adevãratã.

În aceste dispoziții ale spiritelor i-au aflat pe românii evenimentele transilvane din 1848, anume fuga ardelenilor în Muntenia. Locșitor al domniei (Caimacam) era pus de cãtre cele douã curți Constantin Cantacuzino, un bãrbat bun și tolerant, care și cît stãtuse în Brașov primea cu bunãvoințã informații sãnãtoase, dar alãturi cu dînsul guvernã mai mult comisarul Duhamel, francez rusificat, despot și de la naturã însã și foarte pornit contra romãnilor cîți treceau drept liberali, cu care umpluse toate prinsorile. Urmarea fu cã îndatã, a doua zi dupã cãderea Sibiului, în 11 martie, în Muntenia au și început arestãrile romãnilor știutori de carte și s-au continuat mereu în trei luni de zile. Cei dintii arestați au fost membrii comitetului: Timotei Cipariu, Nicolae Bãlãșescu, cu aceștia avocatul Șerban Popovici-Barceanu, Petru Brote și alti cîtiva; dupã care au urmat în curînd Simion Bãrnuțiu, Aron Florian și alții mai mulți, pînã la un numãr de 84, iar cel din urmã arestat fu G. Baritiu, în Cîmpina, unde dupã jaful din Predeal se retrãsese cu familia sa, iar de acolo fu condus la Ploiești /și dat/ în primirea generalului Hasford și a maiorului Münnich; iar dupã douã sãptãmîni, în urma ordinului venit de la București, nici arestat nu a fost tolerat în Muntenia, ci fu escortat militãrește în capitala Bucovinei, fãcîndu-se pe voia unor amici ai sãi care se rugaserã ca sã nu-l ducã la Odesa, ci sã-l indrepte în cea mai apropiatã provincie austriacã.

Aceasta fu rãzburarea reacțiunii conservatoare din Muntenia. Pentru ca sã nu aibã, cum am zice, miros de rãzburare, s-au aflat unele pretexte, pe care nu le credeau nici aceia care le-au inventat și anume cã: prin "Gazeta" și "Foia pentru minte" s-ar fi format în Transilvania o școalã antirusã, care precum se exprimase generalul Hasford, propaga de 8 ani omorul și

otrăvirea frântinilor, ca să piară trupele imperiale, mai departe că sași cei mai de frunte, ca Salmen, Bedeus, Fronius, Schuller ș.a. ar fi denunțat la ruși că, la rușinea căderii Sibiului, numai comitetul românesc ar fi culpabil și trădător al planurilor austriece către unguri, în fine ca toți românii cărturari ar avea idei dacoromânești. S-au mai inventat și alte absurdități de natura acestora, precum "papism" ș.a., care nu merită să ne pierdem timpul prețios.

O altă răzbunare indirectă a mai fost că, din colectele considerabile făcute în Muntenia cu multă generozitate, în favoarea emigrației ardeleni, au fost ajutați mai mult numai emigranții de altă naționalitate, iar românii, văzuți cu ochi răi, mai bine se lipseau decât să-și audă înfruntări, care erau foarte dese. Pentru aceea românii ardeleni ajunși în Moldova și în Bucovina au fost primiți și consolăți peste toată așteptarea lor, creștinește și frățește.

Dar în fine chiar și răzbunarea boierilor din Muntenia, considerată numai din punct de vedere fizic, comparată cu cea ungurească, a fost mai mult numai un pumn tras între spete din mînie copilărească, pentru că, deși planul de invazie cu 3000 de ardeleni armați era incendiar, a fost însă totodată copilăros, nedemn de oameni serioși, precum îl numise redactorul "Gazetei"; prin urmare nu era nici un motiv de răzbunare a cuiva pentru abandonarea lui. Ceea ce i-a rănit în aceea catastrofă pe românii ardeleni, pînă în suflet, a fost și a rămas batjocura morală, ca să fie închiși chiar și prin cazărmi și grajduri muscălești ațîția oameni fruntași de-ai lor, dintre care cei mai puțini călcaseră în viața lor pe pămîntul României și asupra cărora nu s-a putut proba nici o urmă de faptă culpabilă, din care cauză chiar și autoritățile militare ale Rusiei, văzîndu-i asupriți cu nedreptate, după șicanare de cîte 5-6 săptămîni, i-au eliberat. Asa se înțelegea în România, ca și în Ungaria și în Rusia, libertatea personală și inviolabilitatea domiciliului.

Un singur om se aflase în Brașov, căruia părăindu-i-se ca clasele privilegiate din Muntenia, chiar și față cu toate răsturnările europene de atunci, țîn pe viață - pe moarte la privilegiile

cele mai asupritoare și la altele mai barbare, precum era robia țiganilor, a publicat o specie de apel, cu care a plecat pe la unele mănăstiri spre a face propagandă în favoarea libertății. Acel om însă nu a fost ardelean, ci /era/ un călugăr și diacon, anume Varlaam, de naștere din Basarabia, dar cum se zice în limba bisericească "avînd metanie la Sfînta Episcopie a Romanului, în Moldova", așezat însă cu binecuvîntarea arhiereului său, în calitate de psalt, la Sf. Nicolae din Brașov, un monah cu purtări preacuvicioase și o adevărată raritate între oamenii de vocația sa, foarte iubitor de științe și limbi, care în anii petrecerii sale la noi învățase între altele limba germană atît de bine, încît citea într-însa pe Fichte, Kant, Krug, cunoștea și scrierea lui Lamennais, tradusă de Dionisie. *) Pe urma celui Varlaam se luaseră și cîțiva studenți înfocați, ca să propage și ei libertate într-un mod foarte naiv, inocent; o plătiră însă care cu fugă, care cu arest.

*) Este vorba, probabil, de "Paroles d'un croyant", care a servit ca izvor de inspirație pentru mulți autori-patrioți ardeleni din sec. XIX. A fost tradusă de Dionisie Romano și de I. Mani (Blaj, 1848). (Altă lucrare a lui L. este "Cartea poporului", tradusă de Scarlat Georgescu și publicată în 1876 și 1909.)

II.

Pentru subjugarea și chiar exterminarea naționalității românești din vechile teritorii cunoscute sub numele de Dacia și Panonia s-au folosit în cursul veacurilor mai multe mijloace dintre acelea pe care bărbații de stat le învățaseră și le mai învățau din istoria Romei, mai ales după câte află ei însemnate în scrierile din prima perioadă de 200 de ani a imperatorilor, începând de la Octavian August încoace.

În vol.I al acestui studiu al nostru, *) noi descoperiram pe un curs de 150 de ani, mijloacele de subjugare aplicate asupra națiunii române. Cel din urmă mijloc întrebunțat pînă în 1848 a fost "rusolatria", închinarea la puterea Rusiei, dorința de a vinde patria împăratului Rusiei, pe donații de moșii, pe sume de bani, pe funcții înalte, pe titluri și ranguri, adică așa cum făcuseră alții între anii 1686 și 1696. Aceea manevră cu rusolatria mersese așa departe că se calcau locuințele unor preoți greco-răsăriteni și se căuta lăzile cu pânzeturile ale preoteselor portretul împăratului Nicolae I, iar sărbătoarea Sf.Nicolae, patronul corăbierilor, însă și al văduvelor, care se ține în 6 /18 decembrie mai bine de 1000 de ani, se interpreta ca omagiu adus numitului împărat al Rusiei.

*) Parți alese din istoria Transilvaniei ! (n.ed.)

Dupa ce adversarii elementului românesc văzuseră că în principatele române se ridicaseră în anii din urmă opoziție aprigă contra protectoratului Rusiei, transformat în despotism nesuferit, care semăna în multe puncte cu despotismul aristocrației feudale, manevra de pînă acum o schimbară iute cu alta care li se păru mai plauzibilă, cu planul unei Dacoromanii. Ocazia era de minune binevenită. Într-o epocă ca aceea din 1848, cînd se părea că toate statele europene se desfac precum o casă de birne din încheieturile lor și anume cele poliglote se formează după naționalități și limbi naționale, pentru ce să nu presupună cineva că și poporul român cugetă a-și forma un stat, sau curat sau în mare preponderență românesc, cu nume de Dacoromania. Cu scop de a-i compormite pe români în fața monarhului /austriac/, a dinastiei întrege și a tuturor bărbaților de stat credincioși dinastiei, adversarii elementului românesc nu uitară a face bărbătește propaganda ideii unui stat dacoroman sau, mai pe înteles, a unui stat național românesc încheiat pe teritoriul vechiului stat al Daciei, despre care scriseseră pînă atunci peste 100 de autori vechi și mai mult, între aceștia din urmă cîtiva austrieci, cîtiva unguri, slavi, sași din Ardeal și încă vreo 3-4 români. Era lucru firesc ca ideea propagată ca denunțare și acuză de către publicisții unguri să o ia foarte serios cîtiva români tineri și să creadă că, dacă ungurii afla posibilă realizarea ei, pentru ce să nu o afle realizabilă și românii.

Între acestea, mijlocul pierberii spiritelor, cu cîteva zile înainte de a se deschide la Cluj dieta revoluționară din 30 mai 1848, parohul evanghelic luteran, Daniel Roth, surprinse lumea cu publicația sa despre unirea Transilvaniei cu Ungaria, cu adaos despre posibilă înființare a unei monarhii dacoromâne sub coroana Austriei. Acel D.Roth, pe lingă ca își făcuse o parte a studiilor sale în Bavaria, unde studiasse și medicina, fusese și mentor al unor fii de boieri din Moldova, iar ca ardelean cunoștea limba romană și se dedase cu viața românească ceva mai orientală.

Scrierea lui D.Roth este în spiritul sașilor sibiieni: anti-unionistă sau mai bine /zis/ antifuzionistă din toată convingerea

sufletului sau. El ține cu ambele brațe la autonomia Transilvaniei, nu vrea să audă de altă uniune cu Ungaria, decât numai de cea cunoscută din istoria țării /Ardealului/ pînă la catastrofa de la Mohacs (1526) și aceea atît cît a fost ea îndoită și recunoscută în diploma lui Leopold I din 1691, în sancțiunea pragmatică din zilele lui Carol al VI-lea și pe lângă garanțiile din 1791. D.Roth nu da nimic nici pe promisiunile cele mai sărbătorești ale ungarilor, nu astepta nici de la legile ungurești din 1848 nimic, și în fine el prevede ca sigură stingerea totală a naționalității sasești prin uniune, este și convins că ungarilor au drept scop a se rupe cu totul de Austria, de unde se va naște un război civil barbar. Predicile lui Roth relativ la războiul civil din nefericire s-au împlinit în proporții înfricoșate.

În situația în care i se părea lui D.Roth că ajunsese monarhia întreagă și mai ales partea de dincoace, dinsul ieși în fața lumii cu planul de a face sașii și românii cauză comună, a lucra în principate /astfel/ ca acelea să se alăture monarhiei austriece, cu condiția ca monarhul și dinastia să compună din acele două principate și din Transilvania un principat autonom cu constituție internă, pe care locuitorii săi ar vota-o în toată libertatea. De la o prefacere cum ar fi aceasta publicistul sas aștepta foarte mare foloasă atît pentru monarhie, cît și pentru națiunea română de pretutindeni, și pentru cea sasească, care după dinsul nu are a se teme nimic de asupra și înghitare din partea elementului românesc, precum se teme de cel maghiar, pe care îl crede a fi cel mai asupritor, încît monarhiei i se impune oarecum necesitatea de a ține pe maghiarii din această parte în frîu prin romani. /Pe/ scurt, D.Roth vede în uniunea cu Ungaria dispariția sașilor de pe teritoriul Transilvaniei și roagă pe conaționalii săi ca să acționeze pentru înființarea Dacoromaniei așa precum o gîndea dinsul.

Roth știa ceva despre planul unor moldavo-români de a uni cele două principate într-un singur principat independent, el însă credea că acela, în aceea configurație geografică în care se vede pe hartă, situat între cele trei state, nicidecum nu s-ar putea /menține, ci numai adăugat și rotunjit cu teritoriul Tran-

silvaniei, de 1200 mîle patrate, și cu locuitorii săi ar putea să-și asigure existența și viitorul. *)

Ideea Dacoromaniei ca cea imaginată de D.Roth nu era nouă, ea aparține împăratului Iosif II. Una din problemele vieții aceluia monarh a fost să încorporeze Moldova și Muntenia în monarhia sa. De aici se poate explica în parte și marele interes ce avea Iosif II pentru scoaterea poporului român, locuitor în Transilvania și în Banat, din întuneric și din umbra morții, din sclavia fizică și spirituală, în care fusese imbrîncit pe de o parte prin tirania "regilor mici", pe de altă prin clerurile de alte limbi. Tot cu gînd la acel plan mare al său se supărase împăratul și din cauza răscolării românilor în 1784, care i se părea ca îi încurcă planul făcînd nume rău sistemului său de guvernare. Destul că ideea dacoromanismului se strecurase pe încetul chiar și în creierii unor familii patriciene sasești.

Într-o zi din iulie 1848, pe cînd principele Bibescu se afla cu familia sa la Brașov, Măria Sa trimise la mine pe dr. Meyer ca să mă cheme spre a mă întreba ceva. Am mers pe înserate. Usa de către salonul în care era doamna cu pruncii mai mici se închise. Pe patul așternut ardeleneste, adică încărcat cu perne, era întinsă o hartă mare a Europei. Înainte de orice introducere Vodă, chemîndu-mă la aceea hartă, îmi ceru să-i arat eu unde și pe cît teritoriul voim "noi" să înființăm Dacoromania ca stat suveran, pentru că Măria Sa nu află nicaieri un teritoriu atît de vast și corespunzător unui scop atît de amănunțit.

- Să mă iertați, Măria Voastră, dar eu nu înțeleg întrebarea ce ați binevoit a mi-o pune.

- Cum nu înțelegi? Eu te întreb cum voați d-voastră să realizați punctele memorandumului de la Craiova.

- Pe sufletul meu spun Mariei Tale ca nu înțeleg și nu

*) vezi publicația: Von der Union und nebenbei ein Wort über eine mögliche Daco-romanische Monarchie unter Oesterreichs Krone. Geschrieben in Mai 1848, Hermannstadt, Martin von Hochmeisterische Buchhandlung, 46 p. Despre planul unei Daco-romanii de la p.38-46.

știu nimic despre vreun memorial de la Craiova. Noi aici, în această țară, știm numai despre un plan săsesc de a se înființa o Dacoromanie sub suzeranitatea ori suzeranitatea Austriei și cred că dr. Meyer va fi citit acel plan.

Intr-adevăr eu nu știam nimic despre ceea ce voia să afle de la mine principele, care îndată puse mîna pe o scriere mai voluminoasă, dar nu mi-o arătă precum ar fi dorit eu, ca să-i văd cuprinsul. Atîta îmi dezvălui domnul că autorul ori autorii memorandumului îl chemau pe Măria Sa să se pună în fruntea românilor, să se înarmeze și să proclame Dacoromania. Domnul /sus/ținuse că acel plan ar fi ieșit de la vreo societate de conspiratori, al cărei suflet ar fi Ioan Maiorescu care, stînd cu mine în relații de aproape, mi-ar fi dezvăluit tot secretul. Maiorescu fusese trimis de către guvernul provizoriu din București, cu trei săptămîni înainte, la Frankfurt, cu misiunea ca atît timp cît va dura /sesiunea/ în parlamentul Germaniei, să acționeze după împrejurări cel puțin pentru sustragerea principatelor române din jugul protectoratului Rusiei; el însă, la plecarea din Brașov, unde statuse cîteva zile cu familia sa, niciun cuvînt nu-mi vorbise despre vreun plan dacoromanist și nici după întoarcerea sa tirziu în 1849, nu știa nimic despre planul /par/venit lui Bibescu Voda de la Craiova, ca să nu mai spun că Maiorescu avea o opinie prea bună despre acest principe ca patriot, îl ținea însă drept un om prea fricos ca să viseze măcar la realizarea unui plan atît de cutezător cum ar fi o Dacoromanie. Bibescu putea să aiba multe calități frumoase, îi lipsea însă talentul inițiativei chiar și în întreprinderile mai mici.

Incit privitor la Dacoromania Voda, arătînd pe harta, îmi făcu cîteva observații foarte ușor de priceput, precum între altele: Suzeranitatea Porții otomane s-a întemeiat prin arme și numai prin arme s-ar putea scutura. Protectoratul Rusiei se răzima pe tratatele cunoscute și de celelalte puteri europene; tot prin tratate s-a pierdut și Basarabia - cum voiti Dv. să o restituie Rusia? Bucovina e deja germanizată - adăugă domnul - iar în ce privește Transilvania și Banatul te las să judeci singur dumneata, frățico (asa îmi zicea domnul), mărimea puterii care ar trebui să

opuneti la o rezistență desperată a celor trei naționalități dedate din veacuri a trata pe români numai ca pe supușii lor și nicidecum ca pe domni ai țării. Vedeti ca să nu fiți seduși de idealuri și de fantezii amăgitoare.

Am mulțumit principelui pentru binevoitoarele împărtașiri și am ieșit.

Intre acestea, denunțările dacoromanistice folosite ca arme spre a paraliza emanciparea națiunii române s-au susținut cu toată perseverența și cerbicia în tot decursul războiului civil /revoluția de la 1848-9, n.ed.) și chiar după pacificarea țării, îndată cu intrarea în țară a noului guvernator civil și militar, generalul baron Ludwig Wohlgemuth *), o grijă din cele mai urgente ale

denunțătorilor a fost ca să împuieze și urechile acestuia cu gargăuni dacoromânești, pînă cînd, urîndu-i-se de atîtea intrigi el le zise la Sibiu:

- Dacă poporul român se simte în stare de a restaura prin puterile sale un stat daco-român, el nu are decît să încerce, să înceapă. Planul de executat este simplu: o armată bine deprinsă, de cel puțin 200.000 soldați valoroși, însoțiți de artileria corespunzătoare, cu cîteva sute de tunuri; o constelație europeană favorabilă; un aliat puternic, ca să poată declara dintr-odată război Austriei, Rusiei și Turciei. Dacă românii vor ieși victorioși dintr-un război ca acela, ca să poată dicta ei condițiile la încheierea păcii, atunci toată lumea îi va lăuda și admira ca pe restauratorii imperiului dacoroman.

Scene de acelea cu denunțători le împărtașise însuși Wohlgemuth într-o conversație, la carantina din Timiș, cu directorul aceleia, dr. Paul Vasici, și cu Ioan Maiorescu, cu ocazia unei vizite.

Și ce capriciu al destinului! Pe cînd adversarii națiunii române denunțau cu mai mare zel planul ei pentru Dacoromania, pe atunci magnații țării cereau intervenția Rusiei în Ungaria, după care din mai 1849 înainte urmă și pasul cel disperat al lui

*) guvernator al Transilvaniei între 1849-1851 (n.ed.)

Kossuth și al guvernului, prin care închina Ungaria și Transilvania împăratului Rusiei și cerea de la Majestatea Sa să le dea pe ginere-sau, Max Eugen, duce de Leuchtenberg, ca rege al Ungariei *), ceea ce mărturisii și Paul Hunfalvi în epistola sa adresată studenților. **)

Nici o scormitură nu a fost vreodata destul de absurdă ca să nu fie folosită spre defăimarea și discreditarea națiunii române. Alături cu fantasma dacoromană, din partea ungurească s-a mai pus în curs la popoarele europene încă și zvonul că așa numita camarilă din Viena ar fi împărțit între romani sume fabuloase de bani, pentru ca să le cumpere credința lor, să-i înstrăineze de revoluția maghiară și să le puna arme în mâini. Prin "camarilă" unșurii înțelegeau în acea epocă toți numeroșii membri ai dinastiei de ambele sexe, începînd de la împărăteasă și mama împăratului, împreună cu pușinii barbași de stat în care familia domnitoare putea să aibă încredere deplină. Adică pe românește, mai pe înțeles, familia împărătească împărțea între români sute de mii și milioane, /pre/cum și alte ajutoare, pentru ca românii să se poată rupe de monarhie și să realizeze un stat independent național.

Partea cea mai mare a membrilor casei împărătești abia știa înainte cu 40 de ani ceva mai mult despre națiunea română decît că ar exista și înlăuntru acestei monarhii un popor valah, risipit printre alte popoare, despre care se aude că ar ținea la Casa domnitoare.

Căci nu s-a aflat în aceea epocă un singur membru activ din Casa domnitoare, de care să se fi putut apropia deputațiunile națiunii române, cîte au deschis în trei ani de zile ușile aștor miniștri citi veneau și mergeau, unii după alții, la Viena! Zeci de

*) Acest Leuchtenberg a fost nepot de fiu al lui Eugen, care fusese fiu adoptiv al lui Napoleon I și avuse consoartă pe marea ducesă Maria, fiica cea mai mare a împăratului Nicolae I.

**) Epistola muștrătoare a fost publicată în ziarul guvernamental "Nemzet" din dec. 1889.

ani se îngrijise ca ușile reședinței împărătești din Burg, după putință, să nu fie deschise niciodată pentru români. Au fost necesare sunete de buciume și buhaiuri, ca acele din 1848-9, ca să dea ecou drept în Burg, la Viena, și să spună Casei domnitoare că și românii sînt aici. Că mai tîrziu membrii casei împărătești au reflectat și la popoarele care gemuseră pînă atunci sub jugul altora, cine se va mira de aceasta? Un drept recunoscut la oricare familie particulară, de a se susține și apăra în poziția sa moștenită cu ajutorul amicilor și binevoitorilor ei, nu se poate denega unei familii, care se stia doamnă suverană de 600 de ani, recunoscută de către toată lumea. Aceea casă domnitoare însă numai la vreun ajutor ce i-ar putea veni de la națiunea română, ei abia cunoscută, nu a știut să se gîndească. Peste aceasta, cînd s-a discutat chestiunea ajutorului din partea popoarelor care se declaraseră pentru dinastie, partida principilor Schwarzenberg s-a opus zicînd că nu e bine ca dinastia să aibă a mulțumi ceva la nici un popor pentru că, în cazuri ca acelea, popoarele ridică pretenții mari de drepturi și de libertăți, necompatibile cu principiul monarhic; prin urmare să se ceară ajutorul împăratului Rusiei, pentru că, dacă casa domnitoare va avea să multumească cuiva ceva, acela să fie un monarh din cei mai puternici, iar nu popoarelor. Partida Schwarzenberg a învins în consiliul casei domnitoare pe toată linia și rezultatele sînt cunoscute. Prin urmare și ajutorul dat națiunii române de către "camarilă" *) este și rămîne o vorbă în vînt și astfel denunțătorilor le-a rămas arma cealaltă: Dacoromania.

Încît pentru aceasta adversarii pot să stea și în cap și o Dacoromanie tot există și va exista întotdeauna iar aceea este Dacoromania reprezentată și oarecum încarnată în unitatea limbii și a literaturii române, care este una unică pentru zece milioane de locuitori împărțiți în cîteva state. Precum este una limba franceza vorbită și scrisă în Franța, în Belgia, în Elveția; precum e limba germană în Austria, Germania, Elveția etc.,

*) Camarila = cuvînt împrumutat în aceasta formă din limba spaniolă, cf. lat. camera et camara, rom. camara.

limba spaniola în Spania și în câteva state sud americane, întocmai este și limba română comună tuturor românilor din toate statele în care locuiesc ei.

ANEXA: Worte des Dankes.
Löblicher Magistrat von Kronstadt! Ehrenwerthe Bürgerschaft!
Wackere Bürgerwehr!

In dem Momente der Rückkehr nach der Heimath halten die Unterfertigten im Namen ihrer Landsleute und Freunde es für ihre heilige Pflicht, Ihnen für die freundliche herzliche Gastfreundschaft, die sie in den Mauern Ihrer Stadt genossen, ihren innigsten Dank auszudrücken. Die traurigen Ereignisse in der Walachei, welche vor 3 Monaten von einigen tollen Communisten und Republikanern herbeigeführt, dieses schöne Land bis in seine Grundfesten erschütterten, und es dem Abgrund nahe brachten, haben uns gezwungen unsere Heimath zu verlassen; wohl vorhersehend, dass dieses wahnsinnige Treiben nur Verderben und eine gänzliche Anarchie zur Folge haben könne. Hier nun in ihrem friedlichen Kronstadt, seit Jahrhunderten wegen seiner deutschen Gastfreundschaft berühmt, fanden wir in den gewaltigen Stürmen der jetzigen bewegten Zeit ein Asyl für unsere geängstigten Familien. Trotz der täglichen Anfeindungen und Verdächtigungen der Journalisten, die es sich zum Gesetz machten, alle bestehende Ordnung umzustossen, und uns selbst dieses bescheidene Asyl nicht vergönnten, blieben wir kalt und ruhig gegen alle diese falschen Anschuldigungen und Drohungen, ohne unsere Feinde einer Antwort zu würdigen, vertrauend zuerst auf Gott den Gerechten, der die verdiente Strafe über Menschen verhängen musste, die alle Rechte des Eigenthums, der menschlichen Ordnung und Sittigung mit Füßen traten und dann auf Sie verehrte Bürger, die Ihren Ahnen gleich mit dem deutschen Schild Ihre Schützlinge mit Kraft und Muth bedeckten. Möge doch bald der Augenblick nahen, wo wir Ihnen nicht mit Worten, sondern mit der That beweisen können, dass die innigste Dankbarkeit nicht ein leerer Schall sei. Sind Sie fest überzeugt, dass wir mit diesen feurigen Gefühlen zu unsern Brüdern und Freunden zurückkehren, um Ihnen zu erzählen, welche biedere wackere Männer jenseits der Karpathen hausen, die die Rechte der Völker und besonders der Gastfreundschaft als heilig erkennen, und selbst bereit waren, Ihr Leben und Blut für uns zu opfern. Hoch lebe das wackere deutsche Sachsenland! Hoch lebe Ihr erhabener Kaiser, der stolz darauf sein kann, solche Männer zu seinem Panier zu zählen!

Im Namen der Emigranten
Prinz Karl Gr. Ghika

Emanuel Baliano Nicolaus Soutzo
Doctor Meyer J. Slatiniano
J. Golesku G. Obadiano

In colecția

au apărut

In seria "Noua Gazetă Transilvană" (Pentru minte)
N.A.Constantinescu: Originea și expansiunea românilor (3 vol.)
Emil I.Bologa: Istoria exlibrisului românesc
I.Simionescu: Poporul român
Const.Moisil: Stema României (cu un Adaos de Mircea-Valer Stanciu)
(2 vol.)

In seria "Noua Gazetă Transilvană" (Pentru inimă):
P.P.Panaitescu: Numele neamului și al țării noastre
Victor Jinga: Români de dincolo de Nistru
x x x Brașoveni în România Mare I.Bucovina
Regele Mihai I: Român prin naștere și prin destin

In seria "Noua Gazetă Transilvană" (Pentru literatură):
Aron Cotruș: Intre Volga și Mississippi
Adrian Maniu: Cartea țării
Radu Gyr: Țară
x x x Literatură română necunoscută. Poezii patriotice

In seria "Noua Gazetă Transilvană" (Practică):
I.Caramaliu: Legatul cărților
Gh.Bosianu: Dactilografie
x x x Toți în unu - O năzuință a neamului românesc
(Calendar 1993)
x x x Prescurtarea cuvintelor și a expresiilor tipice
românești și străine din referințele bibliografice (STAS 8256 - 82)